

ВІДГУК

офіційного опонента Сущенка Романа Віталійовича
на дисертаційну роботу Маланюк Наталії Михайлівни
«Теоретичні і методичні засади неперервної підготовки майбутніх
фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за
спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Залізничний транспорт є однією з провідних галузей економіки України, яка забезпечує взаємодію промислових підприємств, сільського господарства та здійснює соціально важливі пасажирські перевезення. Ефективність роботи залізничного транспорту впливає на організацію експорту продукції українських підприємств на міжнародні ринки. Для забезпечення сталого розвитку залізничного транспорту країні необхідний якісний кадровий та науковий потенціал.

Підготовка сучасних кваліфікованих кадрів є важливою складовою стратегії стійкого соціально-економічного розвитку залізничного транспорту. Це стосується не тільки випускників закладів освіти, а й працюючих фахівців для забезпечення неперервного навчання в період трудової діяльності.

Серед великої кількості проблем в сфері підготовки кадрів основна полягає в тому, що вища школа і професійно-технічна освіта розвиваються самі по собі незалежно одна від одної. На нинішньому етапі відсутня цілеспрямована і чітко орієтована робота з підготовки дійсно необхідних для галузі висококваліфікованих фахівців.

Тому дослідження Н. М. Маланюк є вдалою спробою пошуку шляхів і способів удосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в умовах неперервності освіти відповідно до загальнопедагогічних тенденцій і з урахуванням сучасного стану розвитку науки та техніки, підвищення вимог до майбутніх фахівців галузі.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова цінність дисертаційного дослідження Н. М. Маланюк зумовлена тим, що в роботі вперше обґрунтовано та спроектовано концепцію професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет», а також розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну систему професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті.

Відповідно до теми дисертації Н. М. Маланюк чітко сформулювала науковий апарат дослідження, застосувала відповідні завданням методи наукового пошуку, що дало можливість успішно досягти поставленої мети. Заслуговує на позитивну оцінку докладне й ретельне формулювання понятійно-термінологічного апарату дисертаційної роботи, в рамках якого авторка уточнила сутність і зміст наукових дефініцій «професійна компетентність майбутніх фахівців залізничного транспорту», «готовність до професійної діяльності», «формування професійної компетентності майбутніх фахівців залізничного транспорту». Авторка також уточнює зміст і структуру професійної компетентності майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Логіка викладу теоретичного та експериментально-дослідного матеріалу відповідає темі дисертаційного дослідження, його об'єкту, предмету, меті, гіпотезі та дозволяє належним чином висвітлити перебіг виконання завдань дослідно-експериментальної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтування наукових положень дисертаційного дослідження є досить переконливими. Дослідження характеризує тривалий період його проведення – з 2014 по 2020 рік у чотири етапи: підготовчий (діагностичний), теоретико-аналітичний (2014–2015 pp.), проектно-пошуковий (2016 р.),

формувально-перетворювальний (2016–2019 рр.), підсумково-узагальнювальний (2019–2020 рр.).

Щодо експериментальної бази, то це Київський коледж транспортної інфраструктури, Львівський коледж транспортної інфраструктури Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти», Економіко-правничий фаховий коледж Запорізького національного університету, Хмельницький національний університет, Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (Львівська філія). Важливим є також і те, що до експерименту на різних етапах залучено 869 студентів і 69 викладачів.

Педагогічний експеримент проведено в природних умовах освітнього процесу. Він передбачав два етапи: констатувальний і формувальний.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об'єкт, предмет дослідження, сформульовано його гіпотезу та основні завдання; розкрито концепцію дослідження, визначено нормативну базу, викладено методологічні та теоретичні основи, охарактеризовано методи дослідження, визначено експериментальну базу та описано етапи організації дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; подано відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дисертації; указано структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні основи неперервного навчання майбутніх фахівців залізничного транспорту»** – проаналізовано концептуальні засади неперервної професійної освіти; осмислено методологічні основи підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту; виокремлено особливості професійної підготовки майбутніх

фахівців залізничного транспорту в умовах неперервної освіти та виконано ретроспективний аналіз закордонного досвіду їхньої професійної підготовки.

У другому розділі – «**Педагогічні основи неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет»** – висвітлено фактори впливу на професійну підготовку майбутніх фахівців залізничного транспорту; проаналізовано якість професійної підготовки фахівців залізничного транспорту; обґрунтовано педагогічні умови вдосконалення підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі неперервної освіти.

У третьому розділі – «**Науково-методичні основи формування професійної компетентності майбутніх фахівців залізничного транспорту під час вивчення дисциплін математичного циклу**» – представлено методичні основи розроблення концепції; обґрунтовано потенціал і висвітлено зміст та структуру дисциплін математичного циклу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту; схарактеризовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності.

У четвертому розділі – «**Обґрунтування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті «коледж-університет»** – схарактеризовано інноваційні педагогічні технології підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту; висвітлено важомість проектів як засобу підвищення ефективності навчання; розглянуто педагогічну систему професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в неперервній освіті; представлено навчально-методичне забезпечення неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет» під час опанування навчальних дисциплін математичного циклу.

У п'ятому розділі – «**Експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи підготовки майбутніх фахівців залізничного**

транспорту в системі «коледж-університет» – висвітлено методику організації формувального етапу експерименту та практичні шляхи впровадження авторської педагогічної системи; представлено аналіз отриманих результатів.

Значення одержаних результатів для науки та практики

Дисертаційна робота Н. М. Маланюк має вагоме практичне значення, яке полягає в тому, що одержані результати дослідження достатньо обґрунтовані, пройшли апробацію та готові до впровадження в систему професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту.

Авторкою розроблено й впроваджено у систему професійної підготовки фахових молодших бакалаврів спецкурс «Основи диференціального та інтегрального числення» (з використанням програмного забезпечення Desmos); удосконалено освітній простір неперервної професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в закладах передвищої та вищої освіти шляхом підготовки та вдосконалення навчально-методичних матеріалів дисциплін математичного циклу «Математика (Алгебра і початки аналізу та геометрія)», «Математика (Основи вищої математики)», «Вища математика».

Дисеранткою також укладено такі навчально-методичні матеріали: «Методичні вказівки до виконання практичних робіт «Математика. Геометрія» (для студентів I курсу) – перелік тем практичних занять із планом, вказівками та завданнями; «Геометрія» (методичні рекомендації до виконання самостійних робіт для студентів І курсу) – теми, вимоги до знань і вмінь, завдання для самоконтролю (рівень Ата Б); «Інновації в професійній підготовці майбутніх фахівців залізничного транспорту: методичні рекомендації» – теоретичне обґрунтування та практичні можливості впровадження інноваційних педагогічних технологій в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту (на прикладі дисциплін математичного циклу); «Основи диференціального та

інтегрального числення» (навчально-методичний супровід) – планування, розподіл на модулі для вивчення, теоретичний і практичний матеріал (із поясненням та для самостійного виконання) з тем, що підлягають вивченю, а також можливості застосування додатку Desmos у ході опрацювання кожної теми.

Важливим є також і те, що результати дослідження використано в освітньому процесі закладів освіти, у яких здійснюється підготовка фахівців для залізничної галузі.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Для розв'язання поставлених завдань авторка опрацювала 464 джерела, з них 49 – іноземними мовами. Усі наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження висвітлено у 37 наукових і навчально-методичних публікаціях (35 – одноосібні), з яких 21 відображає основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 одноосібна монографія (25 др. арк.), 19 публікацій у зарубіжних виданнях та у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні (Scopus), 10 – апробаційного характеру, 6 публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації. Отже, здобувачка дотримала вимоги наказу Міністерства освіти і науки України № 1220 від 23.09.2019 р. щодо опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Дискусійні питання та зауваження

Високо оцінюючи результати дослідження Н. М. Маланюк, доцільно висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування дисертації та вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Наскрізною ідеєю дисертаційної роботи є вивчення дисциплін циклу загальної підготовки («Математика (Алгебра і початки аналізу та геометрія)»,

«Математика (Основи вищої математики)», «Вища математика»), що є вужчим порівняно з темою дослідження. На жаль, поза увагою дисертантки залишився цикл дисциплін професійної підготовки.

2. Беззаперечну практичну цінність має упроваджений у процес підготовки фахових молодших бакалаврів авторський спецкурс «Основи диференціального та інтегрального числення» (з використанням програмного забезпечення Desmos), який, на жаль, не представлено авторкою в додатках до дисертації.

3. Цілком логічно акцентується увага на важливості здійснення педагогічного супроводу самих викладачів – головних організаторів професійної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту, але це важливе питання залишилося поза увагою дослідниці.

4. Зважаючи на сучасні реалії, було б доречно представити навчально-методичне забезпечення реалізації неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет» в межах конкретних освітніх платформ підтримки дистанційної освіти і простежити результати його опанування.

5. Робота значно виграла б, якби було більше уваги приділено розкриттю діагностичного інструментарію, за допомогою якого встановлено рівень сформованості досліджуваного явища за відповідними показниками ціннісно-мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного та рефлексивного компонентів, у тому числі й авторських методик.

6. Не завадило б за рахунок якісного аналізу більш ґрунтовно висвітлити результати формувального етапу педагогічного експерименту, підкресливши ті зміни у ставленні майбутніх фахівців залізничного транспорту до професійної діяльності, які відбулися за рахунок формувального впливу.

Загалом, висловлені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер, тому не ставлять під сумнів отримані наукові результати та

повністю можуть бути виправленими у подальшій науковій роботі дисертантки.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою і змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображені основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Н. М. Маланюк дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Висновки

1. Дисертація Н. М. Маланюк «Теоретичні і методичні засади неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет» є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми.

2. Усі положення дисертації науково обґрунтовані, мають характер наукової новизни, а достовірність і вірогідність висновків забезпечені під час дослідження.

3. Поставлена авторкою мета, сформульовані завдання дослідження розв'язані ґрунтовно та доказово. Всі положення, що винесені на захист, теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації у дослідженні сформульовано виважено і переконливо.

4. Дисертаційне дослідження має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів в освітньому процесі Київського коледжу транспортної інфраструктури, Львівського коледжу транспортної інфраструктури Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, Комунального вищого

навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти», Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету, Хмельницького національного університету, Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (Львівська філія).

5. Структура дисертації та зміст відповідають чинним вимогам до докторських дисертацій. Назва роботи відповідає її меті, змісту теоретичної частини та експериментального дослідження. Зміст автореферату ідентичний змісту дисертаційної роботи.

Отже, дисертація Маланюк Наталії Михайлівни «Теоретичні і методичні засади неперервної підготовки майбутніх фахівців залізничного транспорту в системі «коледж-університет» є завершеною науковою працею, що має теоретичне й практичне значення для теорії і методики професійної освіти і відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри транспортних технологій
Національного університету «Запорізька політехніка»

R. V. Сущенко

Підпис Р. В. Сущенка заохочую.
Учений секретар Національного університету
«Запорізька політехніка»
кандидат соціологічних наук, доцент

В. В. Кузьмін